

SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA BAZI TARİHSEL KAVRAMLARIN KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ*

*Emin KILINÇ***

*Okan ÇOBAN****

*İbrahim AKŞİT*****

ÖZET

Kavram öğretimi Sosyal Bilgiler dersinin temel bileşenlerinden biridir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler alanında kavram öğretimi ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Ancak literatürde Sosyal Bilgiler ders kitaplarında kullanılan kavramların Sosyal Bilgiler öğretim programında önerilen kavram düzeylerine uygunluğu ile ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Sosyal Bilgiler öğretim programında önerilen bazı tarihi kavramların Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki kullanımının öğretim programında önerilen kazandırma düzeylerine uygunluğunun incelenmesidir. Araştırmada doküman analizi yöntemi esas alınarak Sosyal Bilgiler ders kitapları betimsel içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu çalışmada, 4-5. ve 6-7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile Milli Eğitim Bakanlığı ve özel bir yayınevi tarafından hazırlanmış 4.5.6.7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları incelenmiştir. Araştırmacılar tarafından belirlenen bazı tarihi kavramların Sosyal Bilgiler programındaki giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyleri belirlendikten sonra MEB ve özel yayınevi ders kitaplarında yer verilip verilmediği, verildi ise ne düzeyde verildiği kavram öğretimi açısından incelenmiştir. Daha sonra ise özel ve MEB yayınevlerinin hazırladığı kitaplarda bu kavramların veriliş düzeyi karşılaştırılmıştır.

Araştırma sonucunda hem MEB hem de özel yayınevi tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler kitaplarının kavram öğretimi anlayışının çoğunlukla kavram ile ilgili olarak metin içinde kelime olarak bahsetme ve birkaç örnek verilmesi şeklinde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte MEB ve özel yayınevi ders kitaplarında kavram öğretimine yönelik bir yöntemin takip edilmediği de tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, kavram, kavram öğretimi.

* Bu çalışma kısmen 28 - 30 Nisan 2014 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen III. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur. **Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.**

** Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, El-mek: emin.kilinc@dpu.edu.tr

*** Uşak Üniversitesi, Doktora Öğrencisi, El-mek: ocoban06@gmail.com

**** Uşak Üniversitesi, Doktora Öğrencisi, El-mek: iaksitt@gmail.com

EVALUATION OF USAGE OF SOME HISTORICAL CONCEPTS IN THE SOCIAL STUDIES TEXTBOOKS

EXTENDED ABSTRACT

Conceptual Framework

There have been several discussions about to define concept. Merrill (1993) defined concept as integral part of the human thought. It was also defined as intellectual structure which is developed by phenomenon (MEB, 2005). According to some scholars, concept is an act of grouping stuffs, objects, events, phenomenon, and ideas (Demirkuş ve Bayraktar, 2006; Yılmaz ve Çeltikçi, 2013). It is obvious that concepts are abstract thought. Thus concept learning is crucial for social studies knowledge acquisition.

One of the main purposes of the social studies is to nurture democratic citizens who have knowledge, skills, and value which are necessary for democratic society. In order to realize this purpose, concept learning plays a key role. Indeed, concepts enable students to simplify and organize their environment and communicate effectively with others. Concept learning is one of the main components of effective social studies courses to help students to make informed and reasonable decisions (Kılınç, 2012). Thus new social studies curriculum recommended using the level of introduction, development, and enhancement for concept teaching. In this context, social studies curriculum stated that 121 main concepts must be thought at 4th and 5th grades and 131 main concepts must be thought at 6th and 7th grades.

Purpose of the study

Several studies have been conducted in the field of social studies about concept learning. However, there is a need to investigate coherence of concept level which used in the social studies textbooks for students. The purpose of this study is to investigate coherence of some historical concept that used in the social studies textbooks in terms of social studies curriculum.

Method

This study is based on the investigation of social studies curricula and social studies textbooks. The authors applied a descriptive content analysis to examine the social studies curricula and textbooks. Content analysis is described as a “research technique for making replicable and valid inferences from texts to the contexts of their use” (Krippendorff, 2003, p. 18).

In this research, the authors tried to determine the teaching levels of some historical concepts in the “Trip to Turkish History” unit at 7th grade and its coherence 4-6th grades social studies curricula. The authors examined 4-7th grade social studies textbooks that were published by National Ministry of Education and a private publisher to investigate the coherence of usage of some historical concepts which were recommended in the curriculum.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Findings

It has been found that several problems exist in terms of concept learning in the social studies textbooks. Both textbooks for each grade level (MEB and private) had some issues in terms of used concepts' level. It can be concluded from the findings that historical concepts in the unit of "Trip to Turkish History" were not given that were explained in the curriculum. For instance, several concepts must be introduced at introduction level and must have its definitions. However, textbooks did not give the definitions of all decided concepts at the 4th grade. In addition there were no examples of given concepts at the textbooks. When the authors examined other grades textbooks, they found that the same situation was exist for 5-7th grades textbooks. It was also found that textbooks have used some concepts which were not suggested by social studies curriculum at that grade level. The findings were represented at the table below.

Table 1: Findings related to selected concepts at the textbooks that were published by government

Concept	National Ministry of Education Publishing																			
	4th Grade					5th Grade					6th Grade					7th Grade				
	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E
Value	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	-	+	+	⊙	-	+	+	+
Change	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	+	+	+	+
State	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	+	-	+	+	⊙	-	+	-	+
Language	○	-	+	-	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	-	-	⊙	-	+	-	+
Religion	○	-	+	-	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+
Aesthetic	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-
Interaction	○	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	+	-	⊙	+	+	+	+
Conquest	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Gaza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	-	+	-	⊙	+	+	+	-
Tradition	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	-	+	⊙	-	+	+	-
Tolerance	○	-	+	-	+	⊙	-	-	-	-	⊙	-	-	-	-	⊙	+	+	+	+
Reform	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	-	+	+
Inhabited	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	-	+	-	⊙	+	-	+	+
Evidence	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	-	-	-	⊙	-	-	+	+
Chronology	○	+	+	+	+	⊙	-	-	+	-	⊙	-	-	+	-	⊙	-	+	+	+
Foundation	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	-	+	+	⊙	-	+	+	+
Culture	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	+	-	-	+
Cultural object	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+
War	○	-	+	+	+	⊙	-	-	-	-	⊙	-	-	+	+	⊙	+	-	-	+
Politic power	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	-	-	⊙	-	+	-	+
Ceremony	○	-	+	+	-	⊙	-	+	-	-	⊙	-	-	+	-	⊙	-	-	-	-

○ Introduction Level ⊙ Development Level ⊙ Enhancement Level
D: Level T: Definition

K: Word Ö: Example E: Activities in the Students Book

+: Available -: Unavailable

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Table 2: Findings related to selected concepts at the textbooks that were published by private publishers

Concept Value	Private Publisher																			
	4th Grade					5th Grade					6th Grade					7th Grade				
	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E
Change	○	-	+	+	-	⊙	-	+	-	-	⊙	-	-	-	-	⊙	-	+	-	-
State	○	-	+	+	-	⊙	-	+	-	-	⊙	-	-	-	-	⊙	-	-	-	-
Language	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Religion	○	-	+	+	-	⊙	+	+	+	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-
Aesthetic	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Interaction	-	-	-	-	-	⊙	-	-	-	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Conquest	○	-	+	+	-	-	+	+	+	-	○	-	-	-	-	⊙	+	+	+	-
Gaza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	+	-	⊙	+	+	+	+
Tradition	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	-	-	-	⊙	+	+	-	-
Tolerance	○	-	+	+	+	⊙	+	+	+	-	⊙	+	+	+	+	⊙	-	+	-	+
Reform	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	+	+	+	+	⊙	-	+	+	-
Inhabited	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	+	-
Evidence	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	+	-	⊙	+	+	+	+
Chronology	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	-	-	-	⊙	+	+	-	-
Foundation	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	-	+	-
Culture	○	+	+	+	+	⊙	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Cultural object	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
War	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	-	+	-
Politic power	○	-	+	+	+	⊙	-	+	-	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Ceremony	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	-	-	+	⊙	-	-	-	+
Concept	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-

○ Introduction Level ⊙ Development Level ⊙ Enhancement Level
D: Level T: Definition

K: Word Ö: Example E: Activities in the Students Book
+: Available -: Unavailable

Conclusion

Several researchers have stated that it is not enough to give definition of a concept while teaching that concept. Instead, it is maintained that giving concept's definition, its distinguishing features, and a sample are the main components of effective concept teaching. However, this study found that social studies textbooks, both government and private publishers did not consider these recommendations about concept teaching.

Social studies curriculum has identified which concepts should be taught at 4-7th grades. On the other hand, the curriculum did not emphasize concept for each thematic units. The ambiguity affected social studies textbooks. Thus, social studies textbooks did not include all concepts which were recommended in the social studies curriculum. Also, it has been concluded that social studies textbooks did not follow any system for concept teaching.

Key Words: Social studies, concept, concept teaching.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Giriş

Günümüzde iletişim ve teknoloji alanındaki gelişmeler bilgi üretimi ve tüketimini hızlandırmış, bu durumun sonucu olarak sürekli artan bilginin öğrencilere aktarılması gün geçtikçe daha da zorlaşmıştır. Bilgilerin öğretilmesinde ortaya çıkan bu sorun, okullarda öğrenme alanlarının içeriğini oluşturan disiplinlere ait kavramların öğretilmesini ön plana çıkarmaktadır. Başka bir ifadeyle bilgi üretimi ve tüketiminin bilimsel olabilmesi için ilgili disipline ait kavramların doğru ve eksiksiz öğretilmesi gerekmektedir. Buna ilaveten düşünme, problem çözme ve yaratıcılık becerilerinin geliştirilmesi kavram öğrenimi ile doğrudan ilişki içerisinde (Glaser, 1968). Bu nedenle kavram öğretimi Sosyal Bilgiler eğitiminde oldukça önemlidir (Martorella, 1971; Kılınç, 2012; Taba, 1966). Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin içeriğini oluşturan disiplinlerden biri olan tarih disiplini öğretiminde hedeflenen kazanımları gerçekleştirebilmek için kavram öğretiminde başarılı olmak gerekir. Çünkü diğer bilim dallarında olduğu gibi tarih disiplinine ait kavramlar bu bilim dalının iskeletini oluşturur.

Milli Eğitim Bakanlığının 2005 yılında hazırladığı 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler programı incelendiğinde kavramların öğretimine önem verildiği görülmektedir. Nitekim Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili kavramların öğretiminde kavramların giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeylerinin hangisinde verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında öğretim programında belirtilen kavramların, ne ölçüde programda belirtilen düzeyde verildiğinin belirlenmesi öğretim programı-ders kitabı uyumu açısından önemlidir. Literatür tarandığında ders kitaplarında Sosyal Bilgiler programının öngördüğü kavramların giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyinde ne ölçüde verildiği ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmadığından dolayı bu çalışmaya gerek görülmüştür.

Sosyal Bilgiler Dersinde Kavram Öğretimi

Sosyal Bilgiler dersi, öğrencilerin demokratik bir ülkede vatandaşlık vazifelerini yerine getirebilmek için sahip olunması gerekli bilgi, beceri ve davranışlardan meydana gelen vatandaşlık yeterliklerini artırarak onları etkin birer vatandaş olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Barth, 1977; Kılınç, 2013; MEB, 2005; NCSS, 1994; Şeker, 2014). Bu hedefi gerçekleştirmede sosyal bilgilere ait kavramlar önemli rol oynamaktadır. Nitekim kavramlar bilgilerin yapı taşlarını, kavramlar arası ilişkiler de bilimsel ilkeleri oluşturur (Coşkun, 2011). İnsanlar, çocukluktan başlayarak düşüncenin birimleri olan kavramları ve onların adları olan sözcükleri öğrenirler; kavramları sınıflar, aralarındaki ilişkileri bulur, böylece bilgilerine anlam kazandırır, yeniden düzenler, hatta yeni kavramlar ve yeni bilgiler üretirler (MEB, 2005). Parker (2001) ise sosyal bilgilerde kavramların önemini ifade ederken kavramlar olmaksızın öğrencilerin bilgileri yapılandıramayacağını belirtmiştir.

Kavramın ne olduğu ile ilgili araştırmacılar çeşitli tanımlar yapmışlardır. Buna göre kavramların insan düşüncesinin yapı taşları olduğu ifade edilmiştir (Merrill 1983; akt. Yel, 2006). Ayrıca kavram, olgulardan yola çıkarak geliştirilen bir zihinsel yapı ve nesnelerin, insanların, duyguların ya da fikirlerin ortak özelliklerini tanımlayan ve dil ile ifade edilen bir yapı olarak tanımlanmıştır (MEB, 2005). Aynı zamanda deneyimler, denemeler, bilimsel çalışmalar gibi yollarla elde edilen bilgileri özelliklerine göre gruplandırarak varılan genellemelere de kavram denilmektedir (Demirkuş ve Bayraktar, 2006). Yılmaz ve Çeltikçi (2013) ise kavramı eşya, nesne, olay, olgu ve fikirlerin ortak özelliklerine göre gruplandırılması sonucu her bir gruba verilen isim olarak tanımlamıştır. Yukarıda görüldüğü gibi kavramlar ile ilgili ortak bir tanım yoktur. Bu çalışmada ise kavram; nesne, olgu, olay, süreç ve düşüncelerin ortak özelliklerini kapsayan ve dil ile ifade edilen yapı olarak tanımlanmaktadır.

Yukarıdaki tanımlarda görüldüğü üzere kavramlar somut değil soyut düşüncelerdir, dış dünyada değil insanın düşünce sisteminde yer alırlar. Bu nedenle, kavram öğretimi, bazı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

kavramların öğrencinin zihninde oluşmasını sağlamak amacıyla yapılır (MEB, 2005). Kavramın tanımlanmasında olduğu gibi nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda da farklı görüşler bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda araştırmacılara göre farklı kavram öğretim yöntemleri verilmiştir:

Tablo 1: Bazı Kavram Öğretim Yöntemleri

FİDAN	MARTORELLA	TENNYSON	KLAUSMEIER	DOĞANAY	ÜLGEN
1.Kavramın tanımlanmasında esas olan özelliklerin ortaya konması	1.Tanımlama	1.Analizi yapılmalı	1. Öğrenciye kavramın bütünlük içindeki yeri gösterilmeli	1. Anlama	1.Kavram oluşturma
2. Kavrama örnek olan ve olmayan durumların incelenmesi	2. Açıklama,	2.Tanım hazırlanmalı	2. Kavram kendi içinde tanımlanmalı	2. Karşılaştırma	[benzer ve farklı yanları, örnekler, benzerliklerden genelleme yapmak]
3.Geribildiri m-dönüt verilmesi (Fidan, 1996).	3.Sunu	3.Farklı örnekler seçilmeli ve örnekler sıralanmalıdır(A kt. Ülgen, 2001).	3. Kritik özelliklerle değişebilen özellikler belirlenmeli	3. Sınıflama (Doğanay, 2004).	2.Kavram kazanma [kavramı uygun kural ve ölçütlerde sınıflara ayırma işlemi] (Ülgen, 2004).
	4. Örnek Kullanımı		4. Olumlu örneklerle olumsuz örnekler karşılaştırılmalı		
	5. Öğrencinin kavramı düşünmesi		5. Kavramın gruplanmasında ölçüt niteliğindeki ilkeler belirlenmeli		
	6. Örneklerle ilişkin dönütler		6. Kavramı kullanarak problem çözme denemeleri yapılmalı		
	7. Görsel uyarıcıların sunulması (Akt. Candan, 1998).		7. Kavramın kapsamına giren özelliklerin bir listesi yapılmalıdır (Bourdillon, 1986, Akt: Ülgen, 2001).		

Yukarıda farklı araştırmacılar tarafından öne sürülen kavram öğretimi sürecinde, kavramın somut ve soyut olması durumu, bireylerin gelişim ve dil özellikleri, zihinsel süreçler, bilgileri sınıflandırma ve kategorilere ayırma süreci, kavramın ismi, ayırt edici olan ve olmayan özellikleri, kavrama örnek olan ve olmayan örneklerin verilmesi ve kavramın kritik özellikleri gibi unsurlara değinilmiştir. Kavram öğretimi konusunda eğitimciler tarafından çeşitli modeller önerilmiştir. Bu modellerden bir kaçışağıda verilmiştir:

Tablo 2: Bazı Kavram Öğretim Modelleri

DE CECCO MODELİ	TABA 'NİN MODELİ	GAGNE 'NİN MODELİ	KAVRAM-GÖSTERİM MODELİ
1.Öğrenciden, kavramı öğrendikten sonra göstermesi gereken performansın tanımlanması	1.Öğretmen öğrencilerden kavramın adını kendisinden sonra tekrarlamalarını ister	1.Öğrencinin uyarıcı-tepki bağlantısını kazanması için kavramın adının tekrarlanmasının sağlanması.	1.Kavramın olumlu ve olumsuz örneklerini, belli başlı niteliklerini tanıtmak
2.Karmaşık kavramlarda öğrenilecek özellik sayısının azaltılması ve baskın özelliklerin vurgulanması	2.Kavram örneği, öğrencilerin; gözlemleri, tanımlarını dinlemeleri ya da bununla ilgili okumalarıyla temin edilir.	2.Öğrencilerden kavramla ilgili değişik örnekleri tanımlarının ve isimlerini belirtmelerinin istenmesi	2.Kavramı tanımlamak, adlandırmak ve belli başlı niteliklerine dikkat çekmek
3.Öğrenciye net sözel çağrışımların verilmesi	3.Ek öneriler verilir.	3.Kavramla ilgili ve kavrama uygun olmayan çeşitli örneklerin sunulması	3. Bir dizi öğretimsel bilgi doğrultusunda kavramın olumlu ve olumsuz örneklerini temin etmek. Özellikle olumlu örnekler, olumsuz örneklerden daha çok kullanılmalıdır. Örnekler basit ve kolay anlaşılır olmalıdır.
4.Kavramlarla ilgili olumlu, olumsuz örnekler verilmesi	4.İkinci ve üçüncü önerilerdeki gibi kavrama uygun olmayan örnekler verilir.	4.Kavramla ilgili örneklerin birlikte sunulması	4.Kavram örnekleri yaratmada ve seçmede öğrencilere pratik kazandırılmalıdır.
5.Kavramlarla ilgili örneklerin birbirini ardın ya da aynı zamanda verilmesi.	5.Öğrenciden kavramla ilgili bir örneği doğru olarak teşhis etmesi veya ayırt etmesi istenir.	5.Öğrenciye, kavramla ilgili yeni bir örneği içeren bir durumun sunulması ve öğrenciden kavramı teşhis etmesinin istenmesi	5.Yukarıdaki dört işlemi periyodik olarak tekrarlayarak kavramı pekiştirmek
6.Öğrencilerin kavram öğreniminin onaylanması	6.Öğrenciden kavramın tanımını yapması istenir.		
7.Öğrenciden kavramı tanımlamasının istenmesi			
8.Kavramla ilgili yeni ve olumlu örneğin sunulması ve öğrencilerin bunu teşhis etmelerinin istenmesi			
9.Öğrencilere tepkide bulunacakları durumların verilmesi ve bu durumların pekiştirilmesi			

Kaynak: Candan, 1998

Kavram öğretimi ile ilgili yukarıda önerilen modeller incelendiğinde De Cecco modelinde daha çok öğrenilen kavramın kalıcılığının nasıl sağlanacağı üzerinde durulmuştur. Taba ve

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Gagne'nin modellerinde ise ilk olarak kavramın adının verilmesi, sonrasında kavram ile ilgili örneklerin verilmesi ve son olarak öğrencinin kavramı öğrenip öğrenmediğinin değerlendirilmesi öngörülmektedir. Kavram-gösterim modelinde ise önce kavramın örnekleri/özelliklerinin verilmesi, sonrasında kavramın tanımlanması ve son olarak öğrencilerin yine örnekler ile öğretilen kavramları pekiştirmesi önerilmektedir.

Kavram öğretimi, Sosyal Bilgiler dersi açısından oldukça önemlidir. Kavram öğretimi, bilgileri sınıflama ve kategorilere ayırma sürecinin de temeli ve esasıdır (Candan, 1998). 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler öğretim programında kavram öğretiminde giriş, geliştirme ve pekiştirme basamaklarının kullanılması önerilmiştir. Bu bağlamda 4. ve 5. sınıflarda 121 temel kavramın, 6. ve 7. sınıflarda ise 131 temel kavramın öğretilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinde kavramların öğretilmesinde en çok başvurulan kaynak, ders kitaplarıdır. Özellikle bilginin alınması, anlamlandırılarak özümsemesi ve hayata geçirilmesi konusunda etkili olan materyaller ders kitaplarıdır (Çelikpazu ve Aktaş, 2011). Sosyal Bilgiler ders kitaplarında, kavramların kullanımı ile ilgili bazı çalışmalar yapılmıştır. Eroğlu (2008) tarafından yapılan çalışmada ilköğretim 4, 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitaplarında öğretilmesi hedeflenen kavramlar içerisinde seçilen bazı kavramların, içerik öğelerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında incelenen kavramların 4. sınıfta daha çok giriş, 5. sınıfta daha çok geliştirme, 6. sınıfta pekiştirme, 7. sınıfta ise kavramların tamamının pekiştirme düzeyinde öğretilmesinin hedeflendiği ifade edilmiştir. Ayrıca hem Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında hem öğretmen kılavuz kitapları (ÖKK) 'nda kavramların öğretiminin ilk sınıflardan son sınıflara doğru giriş düzeyinden pekiştirme düzeyine doğru olacak biçimde düzenlendiği görülmüştür. Bununla birlikte Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ile ÖKK'ler arasında bazı uyumsuzluklar bulunduğu; giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyinde incelenen kavramların, bu düzeylere uygun olarak hazırlanmadığı saptanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan kavramların 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki metinlerde kullanılma sıklıkları ile giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyleri açısından değerlendirilmesini amaçlayan Ciritçi (2012) çalışmasında Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan 6. ve 7. sınıftaki kavramların birçoğunun Sosyal Bilgiler ders kitabı (SBDK) ve Sosyal Bilgiler öğrenci çalışma kitabı (SBÖÇK)'ındaki metinlerde kullanılmadığı ifade edilmiştir. Ulusoy ve Yanpar Yelken (2009) tarafından yapılan çalışmada ise 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Atatürkçülük ile ilgili kavramları algılamaları konusu ele alınmıştır. Berkant ve Atmaca (2013) ise 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarını insan hakları ve demokrasi kavramları açısından incelemiştir.

4.-7. sınıf Sosyal Bilgiler programında giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyi basamaklarına göre öngörülen kavram öğretimi ders kitaplarında ne ölçüde verildiğinin belirlenmesi öğretim programı ile ders kitabı uyumu açısından önemlidir. Literatür tarandığında ders kitaplarında Sosyal Bilgiler öğretim programının öngördüğü tarihi kavramların giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyinde ne ölçüde verildiği ile ilgili herhangi bir çalışma rastlanmadığında dolayı bu çalışma yapılmaya değer görülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi "Türk Tarihinde Yolculuk" ünitesinde verilen tarihi kavramların pekiştirme ve geliştirme düzeyinde nasıl verildiğini belirlemek ve kavramların veriliş şeklinin öğrencilerde kavramı pekiştirme ya da geliştirmeye yönelik olup olmadığını saptamaktır. Başka bir ifade ile bu çalışmada ortaokul Sosyal Bilgiler ders kitaplarında, Sosyal Bilgiler öğretim programında önerilen bazı tarihi kavramların, programda önerilen kazandırma düzeylerine uygunluğu açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ‘‘Türk Tarihinde Yolculuk’’ ünitesinde verilen kavramların öğretilme düzeyi ve bu kavramların 4., 5., 6. sınıflarda verililiş, Sosyal Bilgiler programının öngördüğü düzeyde midir?
- Bu kavramların verililiş düzeyi (öğretimi) açısından MEB ve özel sektör tarafından hazırlanan ders kitapları arasında fark var mıdır?

Yöntem

Bu çalışma temel olarak Sosyal Bilgiler öğretim programı ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarının incelenmesini kapsamaktadır. Çalışmanın yalnızca doküman analizi ile sınırlandırılmasının nedeni ise mevcut Sosyal Bilgiler öğretim programı ve ders kitapları ile ilgili olmasıdır. Araştırmanın verileri doküman inceleme yöntemi ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Krippendorff, 2003; Yıldırım ve Şimşek, 2006, s. 187). Ele alınan dokümanlar betimsel içerik analizine tabi tutulmuştur.

Bu araştırmada 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ‘‘Türk Tarihinde Yolculuk’’ ünitesinde verilen kavramların öğretilme düzeyleri ve bu kavramların 4., 5., 6. sınıflarda verililişinin Sosyal Bilgiler öğretim programının öngördüğü düzeyde olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada ilk olarak 2005 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca yayımlanan 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında belirlenen kavramlar ve bu kavramların sınıf düzeylerinde hangi seviyede verildiği belirlenmiştir. Öğretim programında belirtilenlere ne düzeyde uyulduğunun tespiti için 2013-2014 eğitim öğretim yılında Sosyal Bilgiler derslerinde kullanılan Milli Eğitim Bakanlığı ve özel yayınevleri tarafından hazırlanan 4-7. sınıf Sosyal Bilgiler ders ve çalışma kitapları incelenerek kitaplarda kavramların nasıl verildikleri taranmıştır. Tarama yapılırken kavramın tanımı, özellikleri, örnekleri, metin içinde kelime olarak geçip geçmediği ve öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerde kavramlara yer verilip verilmediği saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu kavramların verililiş düzeyi (öğretimi) açısından MEB ve özel sektör tarafından hazırlanan ders kitapları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkarılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde Sosyal Bilgiler öğretim programları ile MEB ve özel yayınevi tarafından hazırlanan ders kitaplarında ‘‘Türk Tarihinde Yolculuk’’ ünitesinde yer alan bazı tarihsel kavramlar ile ilgili bulgulara yer verilecektir.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına Göre Bazı Tarihi Kavramların Kazandırılma Düzeyleri

Bazı tarihi kavramların Sosyal Bilgiler öğretim programının öngördüğü kazandırma düzeyleri Tablo 3’te gösterilmiştir. Buna göre, 4.sınıf düzeyinde kazandırılması uygun görülmeyen estetik, etkileşim, fetih, gaza, ıslahat, iskân ve siyasi güç kavramları haricinde ele alınan diğer kavramların tamamının giriş düzeyinde öğretilmesi hedeflenmiştir. 5. sınıf düzeyinde ise hoşgörü, savaş ve tören kavramları giriş düzeyinde; değer, değişim, devlet, dil, din, gelenek, kanıt, kronoloji, kurum, kültür, kültürel öge kavramları geliştirme düzeyinde verilmiş olup estetik, etkileşim, fetih, gaza, ıslahat, iskân ve siyasi güç kavramlarının öğretilmesi uygun görülmemiştir. Üst sınıflardaki kavramların daha çok geliştirme ve pekiştirme düzeylerinde öğretilmesi amaçlanmıştır. Nitekim 6. sınıflarda etkileşim, fetih, gaza, iskân ve siyasi güç kavramları giriş düzeyinde; estetik, gelenek, hoşgörü, kanıt, kronoloji, kurum, kültür, kültürel öge, savaş ve tören kavramları geliştirme düzeyinde; diğer kavramlar ise pekiştirme düzeyinde verilmiş olup sadece ıslahat kavramının öğretilmesi uygun görülmemiştir. 7. sınıf düzeyinde ıslahat kavramı giriş

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

düzeyinde; etkileşim, fetih, gaza, iskân ve siyasi güç kavramları geliştirme düzeyinde; diğer kavramlar ise pekiştirme düzeyinde verilmiştir.

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına Göre Bazı Tarihi Kavramların Öngörülen Kazandırılma Düzeyleri

Kavram	4.Sınıf	5.Sınıf	6.Sınıf	7.Sınıf
Değer	○	⊙	⊙	⊙
Değişim	○	⊙	⊙	⊙
Devlet	○	⊙	⊙	⊙
Dil	○	⊙	⊙	⊙
Din	○	⊙	⊙	⊙
Estetik			⊙	⊙
Etkileşim			○	⊙
Fetih			○	⊙
Gaza			○	⊙
Gelenek	○	⊙	⊙	⊙
Hoşgörü	○	○	⊙	⊙
Islahat				○
İskân			○	⊙
Kanıt	○	⊙	⊙	⊙
Kronoloji	○	⊙	⊙	⊙
Kurum	○	⊙	⊙	⊙
Kültür	○	⊙	⊙	⊙
Kültürel öge	○	⊙	⊙	⊙
Savaş	○	○	⊙	⊙
Siyasi güç			○	⊙
Tören	○	○	⊙	⊙

○ Giriş Düzeyi ⊙ Geliştirme Düzeyi ⊙ Pekiştirme Düzeyi

Sosyal Bilgiler öğretim programında kazandırılması öngörülen kavramların hangi sınıfta ve ne düzeyde kazandırılacağı açıkça belirtilmiş fakat bu kavramların öğretimi belirli bir öğrenme alanı/ünite ile sınırlandırılmamıştır. Bu çalışmada araştırmacılar tarafından ele alınan tarihi kavramlar Sosyal Bilgiler öğretim programında verilen kavramlar olup MEB tarafından hazırlanan 7.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı, Kültür ve Miras öğrenme alanı, Türk Tarihinde Yolculuk ünitesinde geçen kavramlardır.

Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kavramların Öğretilmesi ile İlgili Bulgular

MEB tarafından hazırlanan kitaplar ile ilgili bulguların yer aldığı aşağıdaki tablo incelendiğinde etkileşim kavramının programda olmadığı halde ders kitabında kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca 4. sınıfta giriş düzeyinde öğretilmesi öngörülen değer, değişim, devlet, dil, din, etkileşim, gelenek, hoşgörü, kanıt, kronoloji, kurum, kültür, kültürel öge, savaş ve tören kavramlarından kronoloji ve kültür haricinde diğer kavramların tanımları yapılmamış olup sadece cümle içerisinde kullanılmışlardır. Buna ilaveten dil, din, etkileşim, hoşgörü kavramları ile ilgili örnek de verilmemiştir. Ancak devlet, din, gelenek, kronoloji, kurum, kültür, kültürel öge ve savaş kavramları öğrenci çalışma kitabındaki etkinliklerde kullanılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretim programında 5. sınıfta kazandırılması öngörülmemen estetik, etkileşim, fetih, gaza, ıslahat, iskân ve siyasi güç kavramlarına 5. sınıf ders kitabında yer verilmemiştir. Hoşgörü, savaş ve tören kavramlarının programda kazandırılması öngörülen düzeyine dikkat edilmemiş olup, bu kavramların giriş düzeyinde verilmesi gerekirken MEB tarafından basılan 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında geliştirme düzeyinde verilmiştir. Ayrıca 5.sınıfta kazandırılması öngörülen hiçbir kavramın tanımı ders kitabında verilmemiştir. Sosyal

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Bilgiler öğretim programında yer alan değer, değişim, dil, din, gelenek, kanıt, kurum, kültür, kültürel öge ve tören kavramları ders kitabındaki metinlerde kelime olarak geçmiştir. Bu kavramlardan değer, değişim, dil, din, gelenek, kanıt, kronoloji, kurum, kültür ve kültürel öge kavramlarına örnek verilirken diğer kavramlar örneklerle açıklanmamıştır. Gelenek, kurum ve kültür kavramları haricindeki kavramlara ise öğrenci çalışma kitabı etkinliklerinde yer verilmemiştir.

Tablo 4: MEB Yayınevi Tarafından Hazırlanan Kitaplar İle İlgili Bulgular

Kavram	4.SINIF					5.SINIF					6.SINIF					7.SINIF				
	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E
Değer	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	-	+	+	⊙	-	+	+	+
Değişim	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	+	+	+	+
Devlet	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	+	-	+	+	⊙	-	+	-	+
Dil	○	-	+	-	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	-	-	⊙	-	+	-	+
Din	○	-	+	-	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+
Estetik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-
Etkileşim	○	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	+	-	⊙	+	+	+	+
Fetih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Gaza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	-	+	-	⊙	+	+	+	-
Gelenek	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	-	+	⊙	-	+	+	-
Hoşgörü	○	-	+	-	+	⊙	-	-	-	-	⊙	-	-	-	-	⊙	+	+	+	+
İslahat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	-	+	+
İşkân	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	-	+	-	⊙	+	-	+	+
Kanıt	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	-	-	-	⊙	-	-	+	+
Kronoloji	○	+	+	+	+	⊙	-	-	+	-	⊙	-	-	+	-	⊙	-	+	+	+
Kurum	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	-	+	+	⊙	-	+	+	+
Kültür	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	+	-	-	+
Kültürel öge	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+
Savaş	○	-	+	+	+	⊙	-	-	-	-	⊙	-	-	+	+	⊙	+	-	-	+
Siyasi güç	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	-	-	⊙	-	+	-	+
Tören	○	-	+	+	-	⊙	-	+	-	-	⊙	-	-	+	-	⊙	-	-	-	-

○ Giriş Düzeyi ⊙ Geliştirme Düzeyi ⊙ Geliştirme Düzeyi D: Düzey T: Tanım K: Kelime Ö: Örnek E: Öğrenci Çalışma Kitabındaki Etkinlik +: Var -: Yok

6. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında bu sınıfta kazandırılması öngörülmemen ıslahat kavramı dışında etkileşim, fetih, gaza, iskân ve siyasi güç kavramları giriş düzeyinde; estetik, gelenek, hoşgörü, kanıt, kronoloji, kurum, kültür, kültürel öge ve savaş kavramları geliştirme düzeyinde; değer, değişim, devlet, dil, din pekiştirme düzeyinde verilmiştir. Devlet, fetih, gaza ve ıslahat kavramlarının tanımı veya yakın tanımı verilirken dil, din, estetik, etkileşim, fetih, gelenek, kültür, kültürel öge ve siyasi güç kavramları kelime olarak metinlerde yer almıştır. Değer, devlet, fetih, gelenek, kurum, kültür ve savaş kavramları öğrenci çalışma kitabı etkinliklerinde yer verilmiştir. Bu sınıf düzeyinde kullanılan kavramların özellikleri verilmemiş olup sadece devlet kavramının özellikleri ders kitabında işlenmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretim programında 7. sınıflarda ıslahat kavramının giriş düzeyinde; etkileşim, fetih, kaza, iskân ve siyasi güç kavramlarının geliştirme düzeyinde; diğer kavramların ise pekiştirme düzeyinde verilmesi öngörülmüştür. Bu bağlamda 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

incelendiğinde değişim, etkileşim, gaza, hoşgörü, ıslahat, iskân, kültür ve savaş kavramlarının tanımlarına yer verildiği tespit edilmiştir. Ancak değer, değişim, devlet, dil, din, estetik, etkileşim, fetih, gaza, gelenek, hoşgörü, kronoloji, kurum, kültürel öge ve siyasi güç kavramları metin içerisinde sadece kelime olarak geçmiş; değer, değişim, estetik, etkileşim, fetih, gaza, gelenek, hoşgörü, ıslahat, kronoloji, kurum, kültürel öge kavramlarına örnek verilmiştir. Estetik, gaza, gelenek ve tören kavramları haricindeki kavramlar ise öğrenci çalışma kitabındaki etkinliklerde kullanılmıştır.

Tablo 5: Özel Yayınevi Ders Kitapları İle İlgili Bulgular

Kavram	4.SINIF					5.SINIF					6.SINIF					7.SINIF				
	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E
Değer	○	-	+	+	-	⊙	-	+	-	-	⊙	-	-	-	-	⊙	-	+	-	-
Değişim	○	-	+	+	-	⊙	-	+	-	-	⊙	-	-	-	-	⊙	-	-	-	-
Devlet	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Dil	○	-	+	+	-	⊙	+	+	+	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-
Din	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Estetik	-	-	-	-	-	⊙	-	-	-	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Etkileşim	○	-	+	+	-	-	+	+	+	-	○	-	-	-	-	⊙	+	+	+	-
Fetih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	+	-	⊙	+	+	+	+
Gaza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	-	-	-	⊙	+	+	-	-
Gelenek	○	-	+	+	+	⊙	+	+	+	-	⊙	+	+	+	+	⊙	-	+	-	+
Hoşgörü	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	+	+	+	+	⊙	-	+	+	-
Islahat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	+	-
İskân	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	+	-	⊙	+	+	+	+
Kanıt	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	-	-	-	⊙	+	+	-	-
Kronoloji	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	-	+	-
Kurum	○	+	+	+	+	⊙	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Kültür	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Kültürel öge	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	-	+	-
Savaş	○	-	+	+	+	⊙	-	+	-	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+
Siyasi güç	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	-	-	+	⊙	-	-	-	+
Tören	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-

○ Giriş Düzeyi ⊙ Geliştirme Düzeyi ⊙ Geliştirme Düzeyi D: Düzey T: Tanım
K:Kelime Ö:Örnek E: Öğrenci Çalışma Kitabındaki Etkinlik +:Var -:Yok

Tablo 5 incelendiğinde özel yayınevi ders kitaplarında çalışma kapsamına giren kavramlar ile ilgili olarak aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Özel yayınevi ders kitaplarında 4. sınıf düzeyinde Sosyal Bilgiler programının bu sınıf düzeyinde kazandırılması öngörülmemen estetik, fetih, gaza, ıslahat, iskân ve siyasi güç kavramlarının haricinde tüm kavramların giriş düzeyinde verildiği görülmüştür. Bu kavramlardan hoşgörü, kurum, kültür ve tören kavramlarının tanımlarına ders kitabında yer verilirken diğer kavramların tanımlarına yer verilmemiştir. Değer, değişim, devlet, dil, din, (sosyal) etkileşim, gelenek, hoşgörü, kanıt, kronoloji, kurum, kültür, kültürel öge, savaş ve tören kavramları ise metin içerisinde kelime olarak geçmiştir. Metin içinde kelime olarak geçen tüm kavramların örneklerine de yer verilmiştir. Ayrıca devlet, gelenek, hoşgörü, kanıt, kronoloji, kurum, kültür, kültürel öge, savaş ve tören kavramları öğrenci çalışma kitabındaki etkinliklerde kullanılan kavramlardır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Özel yayınevi tarafından hazırlanan 5. sınıf ders kitaplarında bu sınıf düzeyinde Sosyal Bilgiler programının kazandırmayı uygun görmediği fetih, gaza, ıslahat, iskân ve siyasi güç kavramları haricinde kalan tüm kavramlar geliştirme düzeyinde (4. sınıfta yer verilmeyen estetik kavramı, 5. sınıfta doğrudan geliştirme düzeyinde işlenmiştir.) verilmiştir. Bununla birlikte sadece kurum kavramının tanımı yapılmış olup (sosyal etkileşim ve gelenek kavramlarının tanımı sözlük kısmında vardır); devlet, dil, din, sosyal etkileşim, gelenek, hoşgörü, kanıt, kronoloji, kurum, kültür, kültürel öge ve tören kavramlarına örnek verilmiştir. Buna ek olarak hoşgörü, kurum, kültür ve kültürel öge kavramları öğrenci çalışma kitabında etkinliklerde kullanılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretim programının 6. sınıf düzeyinde kazandırmayı uygun görmediği ıslahat kavramı haricindeki etkileşim, fetih, gaza, iskân ve siyasi güç kavramları özel yayınevi tarafından hazırlanan ders kitabında giriş düzeyinde verilmiştir. Estetik, gelenek, hoşgörü, kanıt, kronoloji, kurum, kültür, kültürel öge, savaş ve tören kavramları geliştirme düzeyinde; değer, değişim, devlet, dil ve din kavramları pekiştirme düzeyinde ders kitabında yer almıştır. Ancak özel yayınevi tarafından hazırlanan 6.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında sadece hoşgörü kavramının tanımı verilmiş (sözlük kısmında gelenek kavramının tanımı verilmiş); devlet, dil, din, estetik, fetih, gelenek, hoşgörü, iskân, kronoloji, kurum, kültür, kültürel öge, savaş ve tören kavramlarına metin içinde kelime olarak geçmiştir. Devlet, dil, din, estetik, gelenek, kronoloji, kurum, kültür, savaş, siyasi güç ve tören kavramları ise öğrenci çalışma kitabındaki etkinlerde kullanılmıştır.

Özel yayınevi tarafından hazırlanan 7.sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabı incelendiğinde ıslahat kavramının giriş düzeyinde; etkileşim, fetih, gaza, iskân ve siyasi güç kavramlarının geliştirme düzeyinde; diğerlerinin ise pekiştirme düzeyinde verildiği görülmüştür. Etkileşim, gaza, iskân ve kanıt (sözlük kısmında fetih kavramının tanımı verilmiş) kavramlarının tanımına kitapta yer verilmiştir. Değişim, kültürel öge ve siyasi güç kavramları dışında kalan tüm kavramlar ise metin içinde kelime olarak geçmiştir. Devlet, din, estetik, fetih, gelenek, iskân, kurum, kültür, savaş ve siyasi güç kavramları öğrenci çalışma kitabındaki etkinliklerde kullanılan kavramlardır.

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler ders kitapları, Sosyal Bilgiler öğretim programının kavram öğretimini somutlaştırmak için önerdiği anlam çözümleme tabloları, kavram ağları ve kavram haritalarının kullanımı açısından da incelenmiştir. İnceleme sonrasında MEB ve özel yayınevi tarafından hazırlanan ders kitaplarında Sosyal Bilgiler öğretim programlarında kazandırılması öngörülen kavramların öğretilmesinde herhangi bir anlam çözümleme tablosunun, kavram ağının veya kavram haritasının kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç ve Tartışma

Kavram öğretimi ile ilgili yapılan çalışmalarda, kavramlar öğretilirken sadece tanımı ve birkaç örnek verilmesinin yetersiz olacağı ifade edilmiştir. Kavram öğretiminde öğretilmesi planlanan kavramın tanımının, ayırt edici özelliklerinin, ayırt edici olmayan özelliklerinin, kritik özelliklerinin örnekleri ve örnek olmayanların verilmesi ile etkin bir kavram öğretiminin yapılabileceğini belirtilmiştir. Ancak hem MEB hem de özel yayınevi tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bu duruma dikkat edilmemiş, birkaç istisna dışında kavramlar sadece metin içinde kelime ya da birkaç örnek ile geçiştirilmiştir. Bu durum ders kitapları hazırlanırken kavram öğretimi ile ilgili çalışmaların dikkate alınmadığı algısını oluşturmaktadır.

Ders kitaplarında ünite veya konu başlarında öğretilecek kavramlar tablosu dikkate alınarak yapılan bu çalışmada ele alınan kavramlar içerisinde, MEB tarafından 5.sınıflar için hazırlanan kitapta geliştirme düzeyinde ele alınacağı belirtilen savaş kavramı; 6.sınıfta geliştirme düzeyinde ele alınacağı belirtilen hoşgörü ve kanıt kavramları; 7.sınıfta pekiştirme düzeyinde ele alınacağı belirtilen tören kavramı ile ilgili ders kitabının ilgili bölümünde herhangi bir tanım veya örneğe rastlanmamış, kavramlar metin içinde kelime olarak dahi geçmemiştir. Özel yayınevi tarafından

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015*

hazırlanan ders kitaplarında ise 5.sınıfta pekiştirme düzeyinde ele alınacağı belirtilen estetik kavramı; 6.sınıfta giriş düzeyinde ele alınacağı belirtilen etkileşim, gaza ve siyasi güç kavramları, geliştirme düzeyinde ele alınacağı belirtilen kanıt kavramı ile pekiştirme düzeyindeki değer, değişim kavramları;7. sınıfta geliştirme düzeyinde ele alınacağı belirtilen siyasi güç kavramı ve pekiştirme düzeyindeki değişim kavramı ile ilgili ders kitabının ilgili bölümünde herhangi bir tanım veya örneğe rastlanmamış, kavramlar metin içinde kelime olarak dahi geçmemiştir. Bu sonuç Çiritçi 'nin (2012) yaptığı çalışma sonucu ulaştığı 6. ve 7.sınıftaki kavramların birçoğunun SBDK ve SBÖÇK 'deki metinlerde kullanılmadığı tespiti ile örtüşmektedir.

MEB ve özel yayınevi tarafından hazırlanan ders kitaplarında bu çalışma kapsamındaki kavramların kazandırılmaya çalışıldığı öğrenme alanlarını (ünite) gösteren Ek-1 incelendiğinde MEB ve özel yayınevi kitaplarının estetik, fetih, gaza, gelenek, ıslahat, kültür, kültürel öge ve siyasi güç haricindeki kavramları farklı öğrenme alanlarında kazandırmaya çalıştığı görülmektedir. Örneğin savaş kavramı MEB tarafından hazırlanan kitaplarda sadece kültür ve miras öğrenme alanında verilmesine karşın özel yayınevi kitabında 7.sınıfta küresel bağlantılar öğrenme alanında verilmiştir.

Sosyal Bilgiler programında hangi kavramların kazandırılacağı belirlenmiş fakat bu kavramların ders kitaplarında hangi öğrenme alanında/ünitede ele alınacağı belirtilmemiştir. Bu çalışmanın kapsamına giren kavramlar ders kitaplarındaki ünite ve konu başlarında bulunan kazandırılacak kavram tabloları (Özel yayınevi 5.sınıf ders kitabında kavram tabloları yer almadığı için incelenecek öğrenme alanı/ünite belirlenirken öğretmen kılavuz kitabından yararlanılmıştır.) dikkate alınmıştır. Başka bir ifade ile bu kavramlar incelenirken tüm kitap yerine kazandırılması belirtilen öğrenme alanları dikkate alınmıştır. Disiplinler arası bir yaklaşımı benimseyen Sosyal Bilgiler programında kavramların farklı öğrenme alanları içinde işlenmesi doğaldır. Buna karşın bir kavramın doğrudan ilgili olduğu disiplinin içinde öğretilmesi daha doğru bir yaklaşımdır. Bu bağlamda kavramların doğrudan ilgili olduğu disiplinlerin içinde öğrenilebilmesi için ders kitapları ve çalışma kitapları yeniden düzenlenmelidir.

Sosyal Bilgiler öğretim programında kavramların öğretilmesinde giriş, geliştirme ve pekiştirme basamaklarının kullanılacağı belirtilmiş fakat değerlendirmeye yönelik ne ilgili programda ne de ders kitaplarında bu basamaklar ile ilgili herhangi bir ölçüt ortaya konulmamıştır. Başka bir ifade ile ders ve çalışma kitaplarında kavram öğretiminin durumunun daha sağlıklı tespiti için bu düzeylerin değerlendirilebileceği bir dizi ölçütler oluşturulmalıdır.

Son olarak kavram öğretimi sadece dil ile gerçekleştirilmez. Sosyal Bilgiler ders kitaplarında kullanılan görsellerin (fotoğraf, işaret, sembol vb.) kavram öğretimine etkisi ve programda kazandırılması öngörülen kavramların öğrencilerin gelişimsel özelliklerine uygunluğu ayrı bir çalışma konusudur.

KAYNAKÇA

- BARTH, J. L. (1977). *Advanced social studies education*. Washington, DC: University Press of America.
- BERKANT, H. G. ve ATMACA, Y. (2013). Altıncı ve yedinci sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarının insan hakları ve demokrasi kavramları açısından incelenmesi. *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, 8(12), www.turkishstudies.net, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6007>, 179-198.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

- CANDAN, A.S. (1998). *Kavramlara dayalı tarih öğretimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- CİRİTÇİ, H. M. (2012). *Sosyal bilgiler programında yer alan kavramların 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarındaki metinlerde kullanılma sıklıkları ile giriş, geliştirme ve pekiştirme düzeyleri açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- COŞKUN, M.K.(2011). *Kavram öğretimi*. Adana: Karahan Kitapevi.
- DEMİRKUŞ, N. ve BAYRAKTAR, E. (2006). *Biyolojik kavramların öğretimi ve ilgili materyali toplama-geliştirme teknikleri*. <http://biyoloji.egitim.yyu.edu.tr/ders/lisansüstü/kavram.pdf>.
- DOĞANAY, A. (2005). Öğretimde kavram ve genellemelerin geliştirilmesi. İçinde C. Öztürk ve D. Dilek (Eds) *Hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Yay.
- EKİNCİ ÇELİKPAZU, E. ve AKTAŞ, E. (2011). Meb 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, 6(2), www.turkishstudies.net, Doi Number :<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2274>, 413-424.
- EROĞLU, C. (2008). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde geçen kavramların içerik düzenleme stratejileri açısından değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- FİDAN, N. (1996). *Okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Alkım yay.
- GLASER, R. (1968). Concept learning and concept teaching. İçinde R. M. Gagne, & W. J. Gepharts (Eds.), *Learning research and school subjects* (s. 1-38). Itasca, IL: Peacock Publishers.
- KILINÇ, E. (2012). *Conceptual learning in social studies classroom: An analysis of Texas Assessment of Knowledge and Skills (TAKS) social studies questions with and without concept* (Doctoral dissertation, Texas A&M University).
- KILINÇ, E. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen eğitiminde güncel tartışmalar. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 75-94.
- KRİPPENDORFF, K. (1980). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Sage Publications, Newbury Park.
- MARTORELLA, P. H. (1971). *Concept learning in the social studies: Models for structuring curriculum*. Scranton, PA: Intext Educational Publishers.
- MARTORELLA, P. H. (1972). *Concept learning: Design for instruction*. San Francisco, CA: Intext Educational Publishers.
- MERRİLL, M. D. (1983). *Component Display Theory, Instructional Design Theories and Models*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- MEB (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 4. ve 5. sınıflar öğretim programı* (<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretim-programlari/icerik> erişim:02.01.2014)
- MEB, (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6- 7. sınıflar öğretim programı* (<http://ttkb.meb.gov.tr/ogretim-programlari/icerik> erişim:02.01.2014)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

- NATIONAL COUNCIL FOR THE SOCIAL STUDIES (NCSS). (1994). *Curriculum standards for social studies: Expectations of excellence*. Washington, DC: National Council for the Social Studies.
- PARKER, W. C. (2001). *Social studies in elementary education*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- ŞEKER, M. (2014). Singapur Sosyal Bilgiler öğretim programı ve bu programın Türkiye Sosyal Bilgiler öğretim programı ile karşılaştırılması. *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, 9(2), www.turkishstudies.net, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6204>, 1417-1439.
- TABA, H. (1966). *Teaching strategies and cognitive functioning in elementary school children*, Cooperative research project no. 2404. Washington, DC: U.S. Office of Education.
- ULUSOY, K. ve YANPAR YELKEN, T. (2009). İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Atatürkçülük ile ilgili kavramları algılamaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 213-223.
- ÜLGEN, G. (2001). *Kavram geliştirme: Kuramlar ve uygulamalar*. Ankara: Arkadaş yay.
- ÜLGEN, G. (2004). *Kavram geliştirme: Kuramlar ve uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- YEL, S. (2006). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi. Yapılandırmacı bir yaklaşım*. (Ed. Cemil Öztürk), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- YILDIRIM, A., ve ŞİMŞEK, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (6. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YILMAZ, K. ve ÇELTİKÇİ, C. (2013). İlköğretim 3. Sınıf öğrencilerine soyut ve çok boyutlu kavramların kazandırılması: bir eylem araştırması. *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, 8(6), www.turkishstudies.net, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4859> 895-924.

İncelemeye Tabi Tutulan Dokümanlar

- KAYA, M.K. vd. (2012). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitabı 4[1.kitap]. İkinci Baskı. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- KAYA, M.K. vd. (2012). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitabı 4[2.kitap]. İkinci Baskı. Ankara: MEB Devlet Kitapları.
- TÜYSÜZ. S. (2012). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitabı 4[1.kitap]. Ankara: Tuna Matbaacılık.
- TÜYSÜZ. S. (2012). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders ve Çalışma Kitabı 4[2.kitap]. Ankara: Tuna Matbaacılık.
- BAŞOL, S. Vd. (2013) İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 5. Ankara: MEB Devlet Kitapları
- BAŞOL, S. Vd. (2013) İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı 5. Ankara: MEB Devlet Kitapları
- ERSÖZ. T. (2012). İlköğretim 5.sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı, Ankara: Pasifik Yayınları
- ERSÖZ. T. (2012). İlköğretim 5.sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci Çalışma Kitabı, Ankara: Pasifik Yayınları

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

-
- KAYA, K. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı. Ankara: İm-yay Ders Kitapları.
- KAYA, K. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğrenci Çalışma Kitabı. Ankara: İm-yay Ders Kitapları.
- KOMİSYON, (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Ders Kitabı. Ankara: MEB Devlet Kitapları
- KOMİSYON. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler 6 Öğrenci Çalışma Kitabı. Ankara: MEB Devlet Kitapları
- ARSLAN, M.M. (2012). İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- ARSLAN, M.M. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Öğrenci Çalışma Kitabı. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- KOMİSYON, (2012). İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 Ders Kitabı. Ankara: MEB Devlet Kitapları
- KOMİSYON, (2012). İlköğretim Sosyal Bilgiler 7 öğrenci çalışma kitabı. Ankara: MEB Devlet Kitapları

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Ek-1: Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Bazı Tarihi Kavramların Öğrenme Alanları ve Üniteleri

KAVRAMLAR		MEB YAYINEVİ				ÖZEL YAYINEVİ*			
		4.SINIF	5.SINIF	6.SINIF	7.SINIF	4.SINIF	5.SINIF	6.SINIF	7.SINIF
Değer	Öğrenme Alanı	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	BİREY VE TOPLUM	ÜRETİM, DAĞITIM VE Tü..	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	Geçmişimi Öğreniyorum	Haklarımı Öğreniyorum	ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	Türk Tarihinde Yolculuk
Değişim	Öğrenme Alanı	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	TEKNOLOJİ VE ...	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP...	BİLİM TEKNOLOJİ VE ...
	Ünite	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	Geçmişimi Öğreniyorum	Gerçekleşen Düşler	DEMOKRASİNİN SERÜVE..	ZAMAN İÇİNDE BİLİM
Devlet	Öğrenme Alanı	KÜLTÜR VE MİRAS	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP.	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP..	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	Geçmişimi Öğreniyorum	Bir Ülke Bir Bayrak	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	İnsanlar ve Yönetim	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
Dil	Öğrenme Alanı	KÜLTÜR VE MİRAS	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP.	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜRESEL BAĞLANTILAR	KÜLTÜR VE MİRAS	BİREY VE TOPLUM KÜRESEL BAĞLANTILAR	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	Geçmişimi Öğreniyorum	Bir Ülke Bir Bayrak	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	Uzaktaki Arkadaşım	Adım Adım Türkiye	Sosyal Bilgiler Öğr... Ülkemiz Ve Dünya	Türk Tarihinde Yolculuk
Din	Öğrenme Alanı	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜRESEL BAĞLANTILAR	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜRESEL BAĞLANTILAR	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	Uzaktaki Arkadaşım	Adım Adım Türkiye	ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Türk Tarihinde Yolculuk
Estetik	Öğrenme Alanı	-	-	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	-	-	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	-	-	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	-	-	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
Etkileşim*	Öğrenme Alanı	-	-	KÜRESEL BAĞLANTILAR	KÜLTÜR VE MİRAS	GRUPLAR, KURUMLAR...	BİREY VE TOPLUM	KÜRESEL BAĞLANTILAR	BİREY VE TOPLUM
	Ünite	-	-	Ülkemiz Ve Dünya	Türk Tarihinde Yolculuk	Hep Birlikte	Haklarımı Öğreniyorum	Ülkemiz Ve Dünya	İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞK..
Fetih	Öğrenme Alanı	-	-	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	-	-	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

	Ünite	-	-	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	-	-	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
Gaza	Öğrenme Alanı	-	-	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	-	-	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	-	-	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	-	-	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
Gelenek	Öğrenme Alanı	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
Hoşgörü	Öğrenme Alanı	BİREY VE TOPLUM	Kitapta Alınmamış yok.	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP.	KÜLTÜR VE MİRAS	BİREY VE TOPLUM	BİREY VE TOPLUM	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP...	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	Kendimi Tanıyorum		Yaşayan Demokrasi	Türk Tarihinde Yolculuk	Kendimi Tanıyorum	Haklarımı Öğreniyorum	Demokrasinin Serüve..	Türk Tarihinde Yolculuk
Islahat	Öğrenme Alanı	-	-	-	KÜLTÜR VE MİRAS	-	-	-	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	-	-	-	Türk Tarihinde Yolculuk	-	-	-	Türk Tarihinde Yolculuk
İskân	Öğrenme Alanı	-	-	KÜRESEL BAĞLANTILAR	KÜLTÜR VE MİRAS	-	-	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	-	-	ÜLKEMİZ VE DÜNYA	Türk Tarihinde Yolculuk	-	-	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
Kanıt	Öğrenme Alanı	BİREY VE TOPLUM	BİLİM TEKNOLOJİ VE	BİREY VE TOPLUM	KÜLTÜR VE MİRAS	BİREY VE TOPLUM	BİREY VE TOPLUM	TEKNOLOJİ VE ...	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	Kendimi Tanıyorum	Gerçekleşen Düşler	SOSYAL BİLGİLER ÖĞR	Türk Tarihinde Yolculuk	Kendimi Tanıyorum	Haklarımı Öğreniyorum	ELEKTRONİK YÜZYIL	Türk Tarihinde Yolculuk
Kronoloji	Öğrenme Alanı	BİREY VE TOPLUM	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS, İNSANLAR YERLER VE ..	KÜLTÜR VE MİRAS	BİREY VE TOPLUM	BİREY VE TOPLUM	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	Kendimi Tanıyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	Kendimi Tanıyorum	Gerçekleşen Düşler	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
Kurum	Öğrenme Alanı	GRUPLAR, KURUMLAR VE	BİREY VE TOPLUM, GRUPLAR, KURUMLAR VE	BİREY VE TOPLUM	KÜLTÜR VE MİRAS	GRUPLAR, KURUMLAR...	BİREY VE TOPLUM	TOPLUM ÜRETİM, DAĞITIM VE Tü..	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP...
	Ünite	Hep Birlikte	Haklarımı Öğreniyorum	Sosyal Bilgiler Öğr	Türk Tarihinde Yolculuk	Hep Birlikte	Haklarımı Öğreniyorum	SOSYAL BİLGİLER ÖĞR..	YAŞAYAN DEMOKRASİ

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

			Toplum İçin Çalışan..					ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI	
Kültür	Öğrenme Alanı	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
Kültürel öge	Öğrenme Alanı	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk
Savaş	Öğrenme Alanı	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜRESEL BAĞLANTILAR
	Ünite	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	Geçmişimi Öğreniyorum	Adım Adım Türkiye	İpek Yolunda Türkler	ÜLKELER ARASI KÖPRÜ...
Siyasi güç	Öğrenme Alanı	-	-	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP.	KÜLTÜR VE MİRAS	-	-	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP...	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	-	-	Yaşayan Demokrasi	Türk Tarihinde Yolculuk	-	-	DEMOKRASİNİN SERÜVE..	Türk Tarihinde Yolculuk
Tören	Öğrenme Alanı	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP.	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP.	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜRESEL BAĞLANTILAR	GÜÇ, YÖNETİM VE TOP...	KÜLTÜR VE MİRAS	KÜLTÜR VE MİRAS
	Ünite	İnsanlar ve Yönetim	Bir Ülke Bir Bayrak	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk	Uzaktaki Arkadaşım	Bir Ülke Bir Bayrak	İpek Yolunda Türkler	Türk Tarihinde Yolculuk

Kavramların öğrenme alanları belirlenirken ders kitaplarının ünite veya konu başlarındaki kazandırılacak kavramlar tablosu dikkate alınmıştır. Özel yayınevi 5. Sınıf ders kitabında yer almadığı için kazandırılacak kavram tabloları özel yayınevi 5. Sınıf Sosyal Bilgiler öğretmen kılavuz kitabı dikkate alınmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Ek-2: MEB ve Özel Yayınevine Ait Bulgularının Karşılaştırılması

Kavram	MEB YAYINEVİ										ÖZEL YAYINEVİ																			
	4.SINIF		5.SINIF		6.SINIF		7.SINIF		4.SINIF		5.SINIF		6.SINIF		7.SINIF															
	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E	D	T	K	Ö	E										
Değer	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-
Değişim	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-
Devlet	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	+	-	+	+	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+
Dil	○	-	+	-	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	-	+	○	-	+	+	-	⊙	+	+	+	-	⊙	-	+	+	+
Din	○	-	+	-	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+
Estetik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⊙	-	+	+	+	○	-	+	+	-	⊙	-	-	-	-	⊙	-	+	+	+
Etkileşim	○	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	+	-	○	-	+	+	-	-	+	+	+	-	○	-	+	+	-
Fetih	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gaza	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	-	-	-	-	-	-	○	-	+	+	-
Gelenek	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	○	-	+	+	+	⊙	+	+	+	+	⊙	+	+	+	+
Hoşgörü	○	-	+	-	-	⊙	-	-	-	-	⊙	-	-	-	-	○	+	+	+	+	⊙	+	+	+	+	⊙	+	+	+	+
Islahat	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İskân	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	+	-	+	-	⊙	+	-	+	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kanıt	○	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-
Kronoloji	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	⊙	-	-	+	-	⊙	-	+	+	+	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	-
Kurum	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	⊙	-	-	+	+	⊙	+	+	+	+	⊙	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+	+
Kültür	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	+	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	+
Kültürel	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	+	○	-	+	+	+	⊙	-	+	+	+	⊙	-	+	+	-
öge																														
Savaş	○	-	+	+	+	⊙	-	-	-	-	⊙	-	-	+	+	○	-	+	+	+	⊙	-	+	-	-	⊙	-	+	+	+
Siyasi güç	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	○	-	-	-	+
Tören	○	-	+	+	-	⊙	-	+	-	-	⊙	-	-	-	-	○	+	+	+	+	⊙	-	+	+	-	⊙	-	+	+	-

○ Giriş Düzeyi ⊙ Geliştirme Düzeyi ⊙ Geliştirme Düzeyi D: Düzey T: Tanım K: (Metin İçinde) Kelime Ö: Örnek
E: Öğrenci Çalışma Kitabındaki Etkinlik +: Var -:Yok

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

KILINÇ, E., ÇOBAN, O., AKŞİT, İ., Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Bazı Tarihsel Kavramların Kullanımının Değerlendirilmesi, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/3 Winter 2015, p. 633-652, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7823>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

